

Quid si hoc ipsum medicamenti contingat, & quæ erit eorum mutatio, cujus origo repeti debet à tot non naturalibus permixtis humoribus? Quid lympham dicam, quæ in lacteas, & ductum derivatur? An non & ipsa se habere poterit non naturaliter, medicamentum pro sua diversa non naturali habitudine diversimodè mutabit? Denique & perspirationis materies ad partes hujus incertæ, ignotæque mutationis revocanda est, cum in statu non naturali, nec quantitatis, nec qualitatis naturalis esse possit, & medicamento misceatur, dum per expositos canales ducitur, per quos & ipsa evaporat; res igitur nimis manifesta videtur in iis medicamentis, quæ per os sumuntur. Reliqua verò, quæ applicantur cuti, infundantur, &c. paucioribus quidem à causis mutationes subire poterunt; sed nullum perspirationis vim evitabit, nec postremò vim illam, quæ à mutatione sanguinis, aut in motu, aut in quantitate, aut in qualitate, aut in horum aliquibus, aut in omnibus ipsi medicamento inferenda est: hæc autem mutatio, cum plures habeat gradus non in diversis solum, sed in eodem homine etiam, eodem ad sensum morbo laborante, nec ullo sensu distingui, aut ratione concipi à Medico possint, singulique valeant immutare sanguinem similiter ignotis modis, patet in genere, medicamenta esse posse plena fallaciarum, & proinde ipsa pro certis divendere, atque adhibere non ita certum videri. Quia verò eodem modo, quo status morborum latitudinem habent, eandem similiter habet & sanitas, temperamenta, &c. eorumque minimæ differentiæ, neque distingui sensu, neque mente attingi possunt; & per eas tamen differentias minimas operetur natura; igitur nec in statu sanitatis adhiberi poterit medicamentum aliquod ad præservandum, quod in omnibus, imò & eodem, sed diverso tempore, loco, &c. possit præservationem à morbo, & conservationem sanitatis certò polliceri. Patet itaque, quod proposuimus, & ex 12 propositionicula hujus constat, venæ sectionem esse tutissimam omnium. Atque his demum per tam longam, atque tam varias rerum seriem expositis satis sibi constare credimus omnia, quæ in 9. propositione asseruntur.

Propositio X.

IN febribus tutissimum tempus venæ sectionis est declinatio, reliqua verò tempora conjuncta cum gravibus suspicionibus. In quibus igitur febribus venæ sectio convenit, illa in decessionibus est adhibenda: convenit autem in iis omnibus febribus, in quibus aut ipsa ex se febris materies, aut calor, qui per febrem producit, naturæ vi & tutis aliis

aliis artis præfidiis ad naturalem statum redigi non potest. Quod si febres graviores fuerint, continuæ, & sine accessionibus manifestis, proderit arterias etiam capillares movere per hirudines, scarificationes, fomenta, balnea, cucurbitulas siccas, & hujusmodi; quod & prodesse poterit in febribus minus gravibus, etiam intermittentibus, & accessiones manifestas habentibus, sed contumacibus, & diuturnis. Atque in his ipsis diuturnioribus venam etiam majorem secare, esse poterit opportunum, etiam si sub morbi initium ductus sit sanguis. Sed & in die critico sanguinem mittere, non licebit solum, verum erit omninò necessarium, quoties indicium sit, non secuturam crisin, impedimento detenti sanguinis. Non ita multum diversa dicenda sunt de majoris arteriæ sectione, quæ tamen, partim quia ex superioribus propositionibus abunde patent, partim quia ad usum revocari non possunt sectiones eorum canalium, non exponentur per demonstrationem peculiarem. Similiter in quibus reliquis morbis ducendus sit sanguis, satis patet ex propositione 6. &c. quare nec de iis particulatim rem ostendemus. Venæ sectionem autem in febribus, aliisque morbis semper intelliges cum conditione vitium, quam in prima propositione constituimus.

Cum febres ex eo præcipue noceant, quòd sanguinem febrili materia vitiant, sive hæc materies sit solum mutata quantitas, sive vitiatæ, hæc ipsa per motum, aut qualitatem, atque insuper noceant, eo quòd calorem non naturalem producant, ex quo rursus alia vitia in sanguine, & toto corpore; facile autem pateat ex doctrina febrium, & iis, quæ hætenus de missione sanguinis dicta sunt, & iis, quæ in hac propositione, exponentur, quid à missione sanguinis in febribus per vitium motus, aut quantitatis sanguinis ortis contingere debeat, de his non erimus seorsim solliciti, cum tota res ultrò pateat. Cum verò in febre mutata est qualitas sanguinis, si conveniet missio ejus, conveniet equidem tanquam præsentissimum remedium earum affectionum, quas præcipue per febrem patitur sanguis, ac totum corpus, nempe occurrere poterit & materiæ febrili, & calori, qui per febrem excitatur. Hic itaque non extendimus, quid à missione sanguinis contingere possit, quatenus illa movet, refrigerat, humectat &c. quæ singula licet in febribus maximè attendenda sint, tamen ex superioribus facile patent: sed venæ sectionem consideramus solummodò, quatenus evacuat, eo quòd ratione solius evacuationis potest venæ sectio, diversis febrium temporibus adhibita, majoris aut minoris præfidiis esse; imò etiam malo esse tam ratione materiæ febre producentis, quàm caloris cum ipsa conjuncti, ac tutissimum tempus venæ sectionis asserimus decessionem. Quoniam enim febris à sua materia

ria

ria producitur, tutissimè igitur febrì occurreretur, si materia febrè ex-
citans evacuaretur; est autem illa materies in vasis sanguinis, & ad deri-
vandam ex iis extra corpus nihil tutius venæ sectione; igitur venæ sectio
erit tutissimus febrilem materiam evacuandi modus. Cum autem febril-
lis materies nec sit quid individuum, nec quid immobile, sed è venis in
arterias fluat, & ex arteriis in venas; aptum igitur erit febrilem materi-
am, quanto majori fieri potest, quantitate per venæ sectionem evacua-
re, adeoque ipsam administrare, quo tempore maxima febrilis materiaz
quantitas in venis continetur, & per ipsas fluit cum sanguine. Quoni-
am igitur in accessionibus februm febrilis materiaz plurimum hæret sum-
mis canalibus capillaribus; igitur in venis ejusdem materiez continetur
quantitas minor, quàm cum nulla ejusdem portio iis agglutinatur cana-
liculis, sed per venas fluit; missò igitur sanguine tempore accessionum,
ad quamlibet datam quantitatem, minor quantitas materiaz febrilis in data
illa quantitate sanguinis continebitur, quàm in aliis, si quæ sunt, tempo-
ribus, quibus tota febrilis materies fluit cum sanguine: quare reliqua ma-
teries febrilis post venæ sectionem ad reliquum sanguinem majorem pro-
portionem habebit, quàm tota ad totum; & illa materies ex doctrina fe-
brum potest calorem sanguinis cohibere, ipsumque sanguinem magis len-
tum, & crassum reddere; igitur à venæ sectione in accessionibus quan-
titas materiaz febrilis, quæ superest major respectu sanguinis, qui à ve-
næ sectione similiter superest, facilius minus illud reliquum cohibe-
bit, & in lentorem rediget. Hinc autem fiet, ut accessio fiat magis con-
tumax, & lentor viscidior, magisque hærens, atque tenacius, unde pro ma-
jori diversitate coæhsionis, & diverso gradu lentoris fieri poterit, ut qui
sanguis melior per capillaria vasa trajicitur, solvatur magis, & calorem pa-
riat magis intensum, aut diuturnum, quam peperisset, si tempore accessio-
nis non fuisset administrata venæ sectio: missò igitur sanguine in acces-
sionibus nec febrè levabimus minuendo quantitatem materiaz febrilis,
neque temperando calorem sive spectata duratione, sive spectata violentia
ejus. Neque his malis tutam operam conferre poterit velocitas sanguinis,
quæ per venæ sectionem ex superioribus augetur; licet enim admittamus,
missò sanguine in accessionibus velocitatem ejus augeri; quia tamen na-
turalis velocitas ejus in accessionibus minuitur, fieri poterit, ut velocitas,
quæ acquiritur per venæ sectionem, non sit tanta, ut conciliare possit san-
guini velocitatem naturali æqualem, adeoque cum velocitas naturalis san-
guinis prohibere non potuerit accessionem febris ante venæ sectionem,
multo minùs eandem prohibere poterit post venæ sectionem factam in ac-
cessionibus, quo tempore velocitas sanguinis licet aucta, potest esse natu-

rali minor. Quin neque eandem accessionem febris prohibere possit, licet velocitas ad naturalem gradum redigeretur; imò etiam licet esset ad certum usque gradum naturali velocitate major. Quoniam post venæ sectionem in accessionibus reliquum materiæ febrilis ad reliquum sanguinis majorem habet proportionem, quàm tota materies ad totum sanguinem, & cum tota materies ad totum sanguinem minorem habeat proportionem, quam reliquum ad reliquum, hoc est, ante accessionem non potuit per naturalem velocitatem sanguinis prohiberi accessio; igitur etiam si redigatur sanguis per venæ sectionem ad naturalem velocitatem, non poterit naturalis illa velocitas superare majorem resistantiam, quam patitur, oportet, per proportionem illam materiæ febrilis ad reliquum sanguinis majorem, quàm ante venæ sectionem; sed oportebit, ut augeatur ad usque illum certum gradum, qui requiritur ad superandam resistantiam illam, & ejusmodi augmentum an consequi valeamus per missionem sanguinis sine detrimento virium, incertum est, & minimè tutum. Supponatur secundo venæ sectio administrari in statu febris, & supponatur omnis febrilis materies derivata in venas, statumque illum febris esse purum fervorem sanguinis ab antecessione febrilium affectionum ejusmodi fervorem producentium pendentem; erit igitur tum velocitas sanguinis maxima, & solutio ejus summa, & summus calor; quare erit idem sanguis maximè in suis partibus liber, & ad ulteriorem solutionem maximè facilis: per venæ sectionem autem augetur velocitas, calor, atque solutio, & in statu febris sanguis est ad hanc ipsam solutionem paratissimus; à venæ sectione igitur tum temporis administrata de iis merito suspicari poterimus, quæ maximè vitanda essent, nempe augmento velocitatis, caloris, & solutionis in sanguine. Neque verò hæc timenda solum in illo circuitu febris, in cujus statu sanguis mitti supponitur, sed in circuitibus succedentibus fieri poterit, ut præcedant accessiones, & fiant febres contumaciores, & majoris discriminis; fieri enim poterit, ut aucta velocitas abripiat majori velocitate, seu trajiciat in arterias breviori tempore lenterem febrilem, unde recursus præcedent, sed per solutionem, & per calorem auctum erit ille sicciior, & febres deteriores. Quod si solutio, & calor sit tantæ vis, ut exsiccet magis lentorem adhuc per venas fluentem, adeo, ut sanguis tota sua velocitate aucta abripere ipsum in arterias non possit, fient febres propter siccitatem, & calorem deteriores, & earum accessiones non antecedent, sed succedent. Tertio mittatur sanguis in augmento februm; erit igitur tempus inter accessionem, & statum febris medium, adeoque cum in accessione pericula immineant ratione materiæ febrilis præcipuè, ac deinde ratione caloris; in statu autem plus timendum ratione caloris, quam

quam ratione materiæ febrilis; à missione igitur sanguinis in augmento februm timendum erit & ratione materiæ febrilis, quæ adhuc hæret arteriis ex parte saltem, & ratione velocitatis, solutionis, & caloris sanguinis, ad quæ idem sanguis magis ac magis disponitur, prout febris magis ac magis versus statum ducitur. Patet itaque, accessionem, augmentum, ac statum februm esse tempora, quibus si administraretur venæ sectio, debet hæc esse conjuncta cum gravibus suspicionibus. Assero igitur jam, tutissimum tempus mittendi sanguinem in febribus esse declinationem eandem. Quoniam etenim tum temporis universa materies febrem excitans traducta est ex arteriis in venas; misso igitur è venis sanguine ad certam aliquam quantitatem, major pars materiæ febrilis in data illa quantitate sanguinis continebitur, quam contineretur in eadem missa in accessionibus, aut augmentis februm; quare primò minuetur magis illa quantitas materiæ febrilis, & esse poterit aliquid materiæ maximè viscidæ, & lentissimo motu fluentis, quæ sit propè emissarium in vena factum, & plurimum tenuissimi quasi pulvisculi febrilis, qui innatans toti sanguini cum ipso rapitur, neque ex se febrem excitare potest. Secundò vero propter majorem illam quantitatem materiæ febrilis, quæ in venis continetur, & cum data quantitate sanguinis ducitur extra ipsas, reliquum materiæ febrilis ad reliquum sanguinis minorem proportionem habebit; quàm tota materies ad totum sanguinem, unde reliquum sanguinis difficilius in lentorem convertetur, & mitior febris excitabitur. Quia verò per missionem sanguinis augetur velocitas, & imminuta est etiam pro ratione reliqui sanguinis materies febrilis: igitur minus timeri poterit de exsiccatione majore lentoris ab aucta velocitate, aut de accessionum præcessione perniciofa: & præcessio quidem absolutè sumpta contingere etiam poterit; à missione enim sanguinis lentor abripi potest, & in arterias trajici citiùs, sed cum idem lentor sit in minori quantitate, & ratione ejus quantitas salutaris sanguinis major, etiam ab arteriis abripietur faciliùs, & fiet præcessio accessionum ad salutem tendens. Neque insuper de nimio calore dubitandum erit; facilius enim trusio lentoris è summis vasis faciet, ut sanguis minus solvatur, & incalescat, dum per angustias illas trajicitur, ac denique minus etiam erit timenda solutio nimia, aut caloris libertas, quæ contingere potest in sanguine per solam missionem; decessio enim tempore jam sanguis deferbuit, aut ad defervescendum est dispositus, cum contra in augmento, aut statu, vel in maximo fervore, & solutione sit, vel ad eandem continuè magis, ac magis disponatur; quare erit in decessione minus facilis solutio, & caloris excessus in sanguine per venæ sectionem, quàm sit per eandem reliquis febrium temporibus. Pa-

tet itaque, tutissimum tempus venæ sectionis in febribus esse decessionem; reliqua verò tempora esse cum gravibus suspicionibus conjuncta, quod erat primo loco demonstrandum. Ex his autem patet, quod

Secundo loco proponitur, nempe in quibus febribus venæ sectio convenit, illam in decessionibus esse adhibendam, & convenire in iis omnibus febribus, in quibus aut ipsa ex se febris materies, aut calor, qui per febrim producit, naturæ vi, aut tutis aliis artis præsidii ad naturalem statum redigi non potest. Et prima quidem pars ex se ipsa patet; in quibus enim febribus venæ sectio convenit, convenire non potest, nisi quo tempore præsidio esse potest, nec tuto præsidio esse potest magis, quam in decessionibus. Secunda verò pars similiter manifesta est; cum enim febris per febrilem materiem, & calorem maximè noceat, nisi hæc aut naturæ vi, aut tutis aliis artis remediis supprimi possint, conveniet confugere ad unicum tutum, quod superest, & facit ad ejusmodi suppressionem, cujusmodi est missio sanguinis; quare patet &c.

Tertiò sint febres graviores continuæ sine accessionibus manifestis. Dico in his profuturum, si moveantur etiam arteriæ capillares per hirudines, scarificationes, frictions, & cætera proposita. Quod partim ex doctrina febrium patet, partim ex iis, quæ superius ostendimus de missione sanguinis per arterias, & operationibus necessariis ejusmodi remediorum; dimovebunt enim, atque abripiant, & partim evacuabunt quicquid hæret summis vasis. Et hoc ipsum profuturum, patet ex iisdem propositionibus, in febribus minùs gravibus etiam intermittentibus, & accessiones manifestas habentibus, sed contumacibus, & diuturnis; illa etenim diuturnitas, & contumacia arguere potest maximè resistantem, & hærentem validè lentorem, qui à summis vasis per earum rerum administrationem poterit abripi, aut evacuari, aut utrumque. Quod si etiam sub initium harum febrium minùs quidem gravium, sed diuturnarum missus sit sanguis, & adhuc febris persistat, nihil repugnat à venæ sectione illud præsidii procurare, quod ab illa aptè administrata quocunque tempore suppeditatur, ut mox ostensum est, & cum id, quod mox ostensum est, nulli febrim præteritæ, aut futuræ durationi sit alligatum, neque ulli majori, minori, aut capillari venæ, patet, profuturam in ejusmodi febribus etiam majoris venæ sectionem, non hæmorrhoidum solummodo, aut salvatellæ.

Quartò sanguis, qui intra vasa detinetur, impedimento sit, quacunque de causa id fiat, ne crisis succedat, & innotescat in ipso die critico. Ex se patet, removendum esse impedimentum crisis eo cæteroquin ipso die succelluræ, & illud ipsum impedimentum eo ipso die removendum, & cum ejusmodi impedimentum sit sanguis, sanguinem esse detrahendum eo ipso die

die critico; quare in die critico sanguinem mittere non licebit solum; sed erit omnino necessarium, quoties indicium sit, non secuturam crisin impedimento detenti sanguinis. Crisin autem, & dies criticos supponimus, non eos quidem alligatos ternariis aut septenariis numeris, qui nihil sunt præter nomina, cogitationes hominum, & signa res exprimentia; neque alligatos numero dierum, ternario, aut septenario; finge enim dies pauciorum horarum, quam si sunt in usu apud nos, omnia illa prodigiosa de septenariis, ternariisque diebus subito corruent: neque demum alligatos motui lunæ, aut cujuslibet alius stellæ; Luna enim cur 28. diebus suum circulum absolvit? num quia ejus motus ab alia Luna pendeat, atque ita deinceps in infinitum, an veriùs, quia ejus est velocitas, ut tantum spatii, quanta est circumferentia suæ orbitæ, data illa velocitate excurrere non possit, nisi intra datum illud tempus viginti octo eorum dierum, qui apud nos in usu sunt? Dies igitur criticos illos appellamus, atque admittimus, in quibus materies morborum perducitur ad finem suæ maturationis, ut ita loquar, & expurgatio ejus, quæ eodem die critico, nempe ipso ultimo maturationis gradu debet contingere, nobis crisis. Et quemadmodum alii Planetarum citiùs, alii tardiùs ad finem suæ revolutionis perveniunt, non nisi, quia pro ratione spatiorum à singulis excurrendorum sunt diversis velocitatibus instructi, ita diversi humores, cum ad hoc ut perveniant ad hunc ultimum suæ maturationis gradum, diversis temporis spatiis indigeant, prout initio magis, aut minus sunt fluxiles, pervenient etiam diverso tempore ad perfectam fluxilitatem, seu diversis temporibus producetur crisis, & qui maturari poterunt tertio quoque die ex iis diebus, qui apud nos in usu sunt, tertio quoque die crisin facient, non quia ulla sit vis in tertio quoque die, sed quia in spatium trium dierum tantum temporis comprehenditur, quod requiritur ab illo humore ad maturationem perfectè consequendam. Quod equidem totum spatium trium dierum erit solummodò apud eos, in quibus dies est 24. horarum, sed si qui adhuc essent, quibus dies singuli constarent ex horis octodecim ex. gr. humor, qui ad perfectam sui maturationem exigit numerum horarum septuaginta duarum, non tertio, sed quarto quoque die crisin pareret, cum solum in quadriduo, cujus singuli dies continent horas octodecim, contineantur horæ septuaginta duæ. Hæc autem necessitas mensurandi tempus non per dies, sed per horas certò datur in sphaera parallela, unde corrumpit tota illa machina plena mysteriis, quæ ternariis, septenariisve dierum innitur. Exempla autem rei manifestissima desumenda sunt à fructibus, & plantis, quarum aliæ unicuique diem vivunt, intra cujus spatium nascuntur, crescunt, florem, fructum, semen faciunt, atque arescunt, aliæ aliquot annos insumunt, antequam fructum

De Crisi, & diebus criticis aliquot.

fructum faciant: & illam speciem aloës memineris, quæ centesimo quoque anno, vel quinquagesimo, vel trigesimo ad minimum magno cum impetu, ac strepitu emittit caulem cum floribus, qui brevissimo spatio temporis fit insignis altitudinis, & crassitiei. Hæc autem interim hæc super re. Cum autem reliqua in ipsa propositione enunciata demonstrationem non postulent, patent omnia, quæ proposuimus.

Propositio XI.

Dato maximo tempore, quo quis in naturali statu sine alimentum sumptione vivere potest, invenire maximam quantitatem sanguinis, quæ in statu similiter naturali mitti potest sine læsione virium. Vel: Data maxima quantitate perspirationis, quæ in naturali statu singulis diebus fit, eandem maximam quantitatem mittendi sanguinis invenire. Vel: Eandem reperire, data maxima consumptione sanguinis, quæ, naturaliter se habente corpore, fit diebus singulis per operationes. Sanguine ita vitato, ut vires lædantur, perinde est, ac si sanguis qualitate quidem naturaliter se haberet, sed ea imminuta quantitate esset, quæ requiritur ad datam illam læsionem virium producendam. Vitiatio igitur sanguinis ita noto, ut constet, ad quem usque gradum vires lædi per ipsum possint, ex inventa quantitate sanguinis mittenda in eo naturali statu, qui fit quoad vires similis supposito vitato statui sanguinis, dabitur quantitas sanguinis mittenda in hoc ipso vitioso statu ejus. Num, & quando noceat indormire missione sanguinis.

DE FEBRIBVS.

Antecedentia, Conjuncta, & Succedentia singulis Febris.

Cum instituerimus investigare, quid sit febris, progrediemur ad hujus morbi inquisitionem, non secus ac progredi soliti sumus in inquisitione reliquorum; cum nempe pateat per medicas observationes, quid unicuique febrim proprium sit, quid antecedat singulis, quid succedat, quid cum iisdem jungatur, & in horum omnium antecedentium, conjunctorum, & succedentium collectione